

Metoder for analyse av lukt og smak i vann—hvilke muligheter finnes nå?

Kolbjørn Zahlsen, Cathrine Løvmo, Trude Guldborg
SINTEF Industri

Norsk Vanns fagtreff 2023
Thon Hotel Oslo Airport, 17 mars 2023

Del 1: Gjennomgang av mulige analysemetoder og testing av metoder utført av SINTEF i LOSiNOR - prosjektet.

SINTEF

Del 2: Målrettet analyse av utvalgte lukt og smaksstoffer i vann, GC-MS/MS metode

Cathrine Løvmo
cathrine.lovmo@sintef.no

Trude Guldborg
trude.guldborg@sintef.no

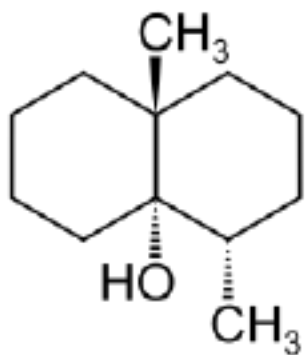

SINTEF

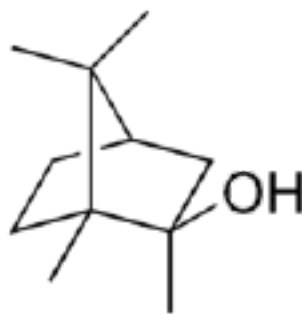
Er det kjente lukt- og smakforbindelser i vannet?

- To forbindelser, Geosmin og 2-metylisoborneol (MIB), står sammen for flertallet av biologisk forårsaket smaks- og luktutbrudd i drikkevann over hele verden.
- Geosmin og MIB produseres av forskjellige blågrønne alger (cyanobakterier), av bakterier i klassen Actinomycetia, og også av noen andre prokaryoter og eukaryoter.
- Lave nivåer av MIB og geosmin gir problem med lukt/smak.

Grenseverdier for lukt og smak:

Geosmin

2-metylisoborneol
(MIB)

Compound	Odour threshold conc. (ng/L) ¹	Taste threshold conc. (ng/L) ¹
2-Methylisoborneol (MIB)	6.3	2.5
Geosmin	1.3	75
2,4,6-Trichloroanisole	0.08	25
2-Isobutyl-3-Methoxypyrazine	>0.05	0.40
2-Isopropyl-3-Methoxypyrazine	>0.03	10
2,4-Heptadienal	2 500	-
Anisole	-	-

Målrettet metode for lukt- og smaksforbindelser

- Analytisk metode for lukt og smak på GC-MS/MS
  - Gir bedre sensitivitet, oppnår lavere LOD (Limit of Detection)

Compound	Odour threshold conc. (ng/L) ¹	Taste threshold conc. (ng/L) ¹	LOD (ng/L) fra litteratur ²	LOD (ng/L) fra litteratur ²	Estimated LOD (ng/L) ³
2-Methylisoborneol	6.3	2.5	1.12/0.57	0.63	0.10
Geosmin	1.3	75	0.57/0.30	0.10	0.05
2,4,6-Trichloroanisole	0.08	25	0.42/0.38	0.45	0.10
2-Isobutyl-3-Methoxypyrazine	>0.05	0.40	0.21	0.57	0.05
2-Isopropyl-3-Methoxypyrazine	>0.03	10	0.47/0.72	0.35	0.05
2,4-Heptadienal	2 500	-	-	9.31	1.00
Anisole	-	-	1.04	-	0.10

¹ Standing Committee of Analysts. The determination of selected taste & odour causing contaminants in drinking waters by GC-MS & GC-MS/MS (2017). Methods for the Examination of Waters and Associated Materials, 500x concentrating of water samples

² Wang et al: Simultaneous quantification of fifty-one odour-causing compounds in drinking water using gas chromatography-triple quadrupole tandem mass spectrometry, 1000x concentrating of water samples

³ Estimated by analysis of calibration standards (assuming 1000x concentrating of water samples) – instrumental detection limit

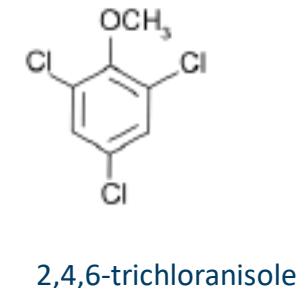
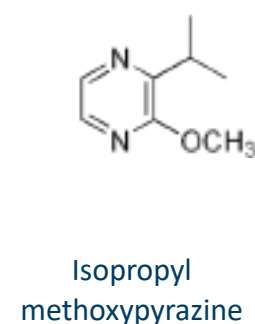
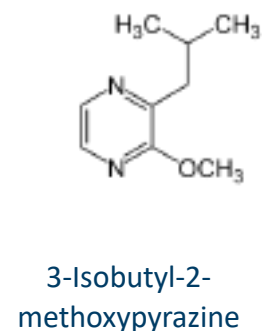
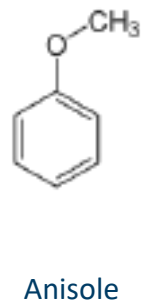
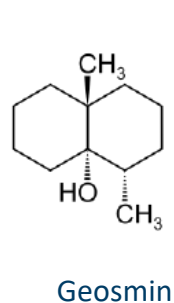
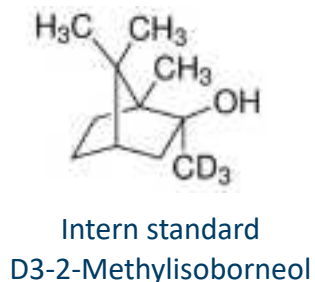
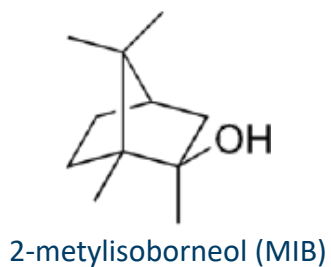
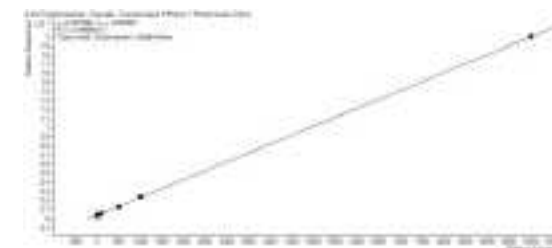
- Metoden – og ekstraksjon i forkant av analyse - må testes på reelle prøver fra vannverk, oppsamlet på standardiserte prøveflasker og analysert direkte ved laboratoriet

Målrettet metode for lukt- og smaksforbindelser

GC-MS/MS metoden:

- Vesentlig forbedring av instrumentell følsomhet sammenlignet med GC-MS
- Bedre selektivitet
- Bedre spesifisitet – flere overganger for stoffene
- Foreløpig 7 ulike lukt- og smakforbindelser (mulig å legge til flere)

Hvordan finner vi det ukjente?

- Problemer med lukt og smak i vann kan ha mange årsaker
- Analyse av kjente "problem"-forbindelser gir svar på noe av problematikken
- Bruk av en kombinasjon av flere analytiske metoder kan gi en kjemisk profil til en prøve med uønsket lukt og smak.
- Analyse av det ukjente og god tolking av resultatene krever gode kontroller – vi må vite hva som er normalt for å vite hvilke forbindelser som er årsak til lukt og smak

	Uorganiske forbindelser	Organiske forbindelser	Bakterier
Teknikk:	ICP-MS/MS	GC-MS scan	Sekvensering eller biotyper
			

1. Monitorering av det gode vannet

*Normal produksjon
Vann med god smak*

Vannverk i Norge

- Flasker for prøvetaking sendes til deltakende vannverk
- Prøvetaking av vann jevnlig under normal produksjon i løpet av mer enn 1 år
- Ulike lokasjoner i vannverket?
- Måling av temperatur, pH, konduktivitet, og andre parametere ved prøvetaking

SINTEF

- Prøver sendes til SINTEF for analyse
- Målrettet analyse av lukt-og smaksforbindelser med GC-MS/MS
- Ikke målrettet analyse for å få kjemisk profil av prøven
- Analyse av metaller og mineraler med ICP-MS
- Bakterieanalyse

SINTEF

- Analyseresultat samles i database med info om prøvetidspunkt og vannverk
- Prøver fra hvert vannverk gir et eget årshjul med informasjon om vannet
- Variasjon i kjemisk profil over tid
- Sammenligning mellom vannverk er også mulig

Vannverk i Norge

- Resultater sendes tilbake til alle deltakende vannverk
- Resultater sammenliknes med tidligere resultater fra eget og andre vannverk
- Avvikende resultater gir grunnlag for forståelse av hva som kan bli framtidige utfordringer

- Trenger mange prøver over tid og mange analyser for å få en god database
- Prøvetaking skjer koordinert og ved samme tidspunkt fra flere vannverk og analyseres samtidig ved SINTEF

2. Aksjon når det er lukt eller smaksproblematikk

Vann med dårlig smak og/eller lukt

Vannverk i Norge

- Prøvetaking av vann med lukt og smaksproblematikk
- Måling av temperatur og andre parametere på lik måte som under årshjul

SINTEF

- Prøver sendes til SINTEF for analyse
- Målrettet analyse av lukt- og smaksforbindelser med GC-MS/MS
- Ikke målrettet analyse for å få kjemisk profil av prøven
- Analyse av metaller og mineraler med ICP-MS
- Bakterieanalyse

SINTEF

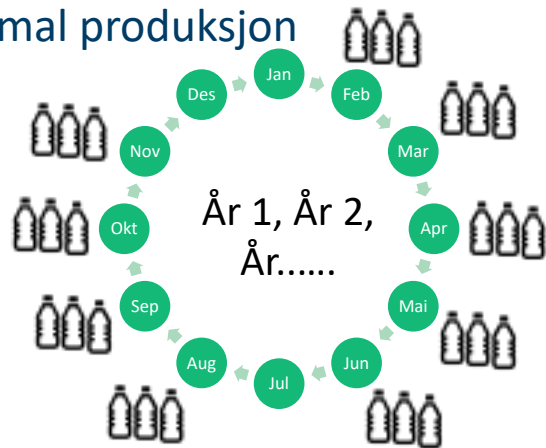
- Analyseresultat for kjente lukt- og smaksforbindelser
- Analyseresultat fra alle analyser sammenlignes med data fra database for det aktuelle vannverket og andre vannverk
- Forskjeller mellom normalt vann (fra databasen) og fra vannet med lukt- og smak studeres nærmere for å finne mulige årsaker til lukt og smak

Vannverk i Norge

- Identifiserte utfordringer gir godt grunnlag for å foreta korrekte handlinger
- Forbedring kan oppnås raskere og mer presist
- Unngå unødige prosessendringer som ikke forbedrer vannkvalitet

1. Monitorering av det gode vannet

A. Prøvetaking av vann jevnlig under normal produksjon

*Input fra vannverkene om variasjoner under året, prøvetakingstidspunkt og hvor prøver skal tas (og hvor mange).

B. Vann-database
Kjemisk profil med:
metaller og mineraler,
lukt og smakforbindelser,
Organiske forbindelser

C. Årshjul for hvert vannverk
Variasjoner over tid,
sammenligning mellom vannverk

2. Aksjon når det er lukt eller smaksproblematikk

A. Prøvetaking av vann med lukt/smak

B. Prøve vs Vann-database

Prøve

Database

C. Forbindelser som gir lukt/smak

D. Tiltak for å hindre lukt/smak

Noen siste kommentarer

- Problemer med lukt og smak i vann kan ha mange årsaker
- Analyse av kjente "problem"-forbindelser gir svar på noe av problematikken
- Høye krav til prøveopparbeidelse når det er lave nivåer av "problem"-forbindelser
- Gode rutiner rundt prøvetaking er viktig
- Bruk av en kombinasjon av flere analytiske metoder kan gi en kjemisk profil til en prøve med uønsket lukt og smak.
- Analyse av det ukjente og god tolking av resultatene krever gode kontroller – vi må vite hva som er normalt for å vite hva som er forbindelser som er årsak til lukt og smak

Teknologi for et bedre samfunn

Kontaktpersoner:

Cathrine Løvmo

cathrine.lovmo
@sintef.no

Trude Guldberg

trude.guldberg
@sintef.no